

Hippias Menší

Eudikos, Sókratés, Hippias

*Eudikos*³⁶ Avšak proč ty, Sókrate, po takové Hippiově přednášce mlčíš a buďto nechválíš spolu s námi něco z toho, co bylo řečeno, nebo třeba se nepokoušíš vyvrátit, jestliže se ti zdá, že něco nebylo řečeno dobře? Zvláště když jsme zůstali sami, my, kteří bychom si nejvíce osobovali, že nám náleží účast ve filosofické besedě. 363

Sókr. Ba věru, Eudiku, jsou věci, na které bych se rád zeptal Hippiia, z toho, co právě mluvil o Homérovi. Tak jsem slyšel od tvého otce Apémanta, že *Ilias* je krásnější báseň Homérova než *Odyssea*, o kolik krásnější, oč je lepší Achilleus než Odysseus; z obou těch básní je prý totiž jedna složena na *Odyssea* a druhá na *Achillea*. Na to bych se tedy rád zeptal Hippiia, jestliže dovolí, jaké on má mínění o těchto dvou mužích, kterého z nich pokládá za lepšího, když nám přednesl i mnoho jiných a rozmanitých věcí o básnících a zejména také o Homérovi. b c

Eud. Je zřejmo, že Hippias neodepře odpovídat, budeš-li se ho na něco tázat. Pravda, Hippio, že odpovíš, bude-li se tě Sókratés na něco tázat? Či jak uděláš?

Hipp. V Olympii,³⁷ kam pokaždé docházím z domova z Éliidy³⁸ do posvátného okresu na slavnostní shromáždění Hellénů, když jsou olympijské hry, ochotně mluvím, cokoli si kdo přeje z toho, co mám připraveno k přednášce, a odpovídám každému, kdo si přeje, načkoli se táže; to bych věru dělal něco neslýchaného, kdybych se nyní vyhnul otázkám Sókratovým! d

Sókr. To jsi, Hippio, v blaženém stavu, jestliže o každé olympiadě³⁹ přicházíš do posvátného okresu s tak dobrou nadějí v moudrost své duše; a divil bych se, že by některý ze závodníků pěstujících tělesné cviky tam šel zápasit tak beze strachu 364

a s takovou důvěrou ve své tělo, jakou ty máš – podle tvé řeči – ve svůj rozum.

Hipp. To je u mne, Sókrate, zcela pochopitelné; neboť od té doby, co jsem začal závodit v Olympii, ještě nikdy jsem se s nikým nesetkal, kdo by byl nade mne v něčem silnější.

b *Sókr.* Krásný pomník moudrosti je podle tvé řeči tvá pověst, Hippio, i pro obec Élidanů i pro tvé rodiče! Avšak co tedy bys nám řekl o Achilleovi a Odysseovi? Kterého z nich pokládáš za lepšího a v čem? Když nás totiž bylo uvnitř mnoho a ty jsi konal svou přednášku, nestačil jsem sledovat tvá slova – ostýchal jsem se totiž se tě otázat, protože byl uvnitř veliký zástup a také aby ti někdo dotazováním nepřekážel v přednášce – c avšak nyní, když nás je méně a zde Eudikos mě vybízí, abych se tě otázel, řekni a pouč nás srozumitelně, co jsi mluvil o těch dvou mužích? Jak jsi je rozlišoval?

Hipp. Já jsem ochoten, Sókrate, ještě srozumitelněji nežli tehdy ti vyložit svůj úsudek i o těchto i o jiných. Tvrdím tedy, že z mužů příštích k Troji vylíčil Homér Achillea jako nejlepšího, Nestora jako nejmoudřejšího a Odyssea jako nejzchytralejšího.⁴⁰

d *Sókr.* Hlele, Hippio! Zdalipak bys mi prokázal ještě tu laskavost, aby ses mi nesmál, jestliže stěží chápu, co se mluví, a mnohokrát se ptám? Nuže pokus se klidně a vlídně mi odpovídat.

Hipp. Vždyť by bylo ošklivé, Sókrate, jestliže jiné právě k tomu vychovávám a uznávám za hodno brát za to peníze, kdybych nebyl shovívavý a klidně ti neodpovídal, když jsem sám od tebe tázán.

e *Sókr.* Velmi dobře. Když jsi totiž tvrdil, že Achilleus je vylíčen jako nejlepší, tu se mi zdálo, že chápu tvou myšlenku, a také že je Nestór vylíčen jako nejmoudřejší; avšak když jsi řekl, že Odyssea básník vylíčil jako nejzchytralejšího, to, abych ti pravdu řekl, naprosto nevím, co tím myslíš. A řekni

mi, zdali tomu snad takto lépe porozumím: Achilleus není od Homéra vylíčen jako zchytralý?

Hipp. Naprosto ne, Sókrate, nýbrž jako nejpřímější a nejpravdivější. Neboť i v *Prosbách*,⁴¹ když líčí, jak mezi sebou rozmlouvají, praví u něho Achilleus Odysseovi:

Zchytralý Odyssee, ty z Láerta potomku Diův, 365
potřeba jest, bych mínění své vám do očí řekl.
jak také udělat hodlám a jak se, myslím, i splní.
Vždyť jak Hádova brána se taký člověk mi hnusí,
který jiného cos má na myslí, jiné však řekne. b
Já však řeknu vše tak, jak vskutku také se splní.

V těchto verších projevuje povahu jednoho i druhého muže, a to, že Achilleus je pravdivý a přímý, kdežto Odysseus zchytralý a lživý; v jeho básni totiž tato slova mluví k Odysseovi Achilleus.

Sókr. Nyní již, Hippio, asi chápu, co myslíš; zchytraleho nazýváš lživým,⁴² jak se zdá.

c *Hipp.* Arciže, Sókrate; takovým totiž vylíčil Homér Odyssea na mnoha místech i v *Iliadě* i v *Odysseji*.

Sókr. Zdálo se tedy, jak se podobá, Homérovi, že pravdivý muž je jiný než lživý a ne tentýž.

Hipp. Jak by se mu nemělo zdát, Sókrate?

Sókr. Zdá se to také tobě samému, Hippio?

Hipp. Dozajista; vždyť také by bylo tuze divné, kdyby ne.

d *Sókr.* Nuže Homéra nechme být, zvláště když je nemožné se ho zeptat, co asi myslel, když vytvořil tyto verše; avšak ty, když patrně na sebe bereš tu věc a zdá se ti, že Homér myslel to, co pravíš, odpověz společně za Homéra i sám za sebe!

Hipp. Stane se to; nuže taž se krátce, co chceš.

Sókr. Pokládáš lháře jakoby za neschopné něco dělat, právě tak jako jsou nemocní, či za schopné něco dělat?

Hipp. Jistě že za schopné, a to velmi silně jak k mnohým jiným věcem, tak zvláště ke klamání lidí.

e Sókr. Jsou tedy, jak se podobá podle tvé řeči mohoucní a zchytralí,⁴³ tak?

Hipp. Ano.

Sókr. A jsou zchytralí a klamaři z hlouposti a nerozumnosti, či z prohnanosti a jakési rozumnosti?

Hipp. Dozajista z prohnanosti a rozumnosti.

Sókr. Jsou tedy rozumní, jak se podobá.

Hipp. Při Diovi, ano, až příliš.

Sókr. A když jsou rozumní, to neznají, co dělají, či znají?

Hipp. Ba velmi dobře znají; proto také páchají zlo.

Sókr. A když znají to, co znají, zdalipak jsou nevědomí či moudří?

366 Hipp. To tedy jsou moudří právě v tomto, v klamání.

Sókr. Počkej: upamatujme se, jaký má smysl, co pravíš. Tvrdíš, že lháři jsou mohoucní a rozumní a znalí a moudří pro věci, v kterých jsou lháři?

Hipp. Ano, to tvrdím.

Sókr. A že pravdiví a lháři jsou jiní lidé a jedni že jsou pravý opak druhých?

Hipp. Tak soudím.

Sókr. Nuže tedy: podle tvého soudu náleží lháři, jak se podobá, mezi lidi schopné a moudré?

Hipp. Arciže.

b Sókr. A když tvrdíš, že lháři jsou schopní a moudří právě k tomu, zdalipak myslíš, že jsou schopni lhát, jestliže chtějí, či že nejsou schopni k těm lžím, které mluví?

Hipp. Jistě že jsou schopni.

Sókr. Tedy zkrátka řečeno: lháři jsou lidé moudří a schopní lháti.

Hipp. Ano.

Sókr. Tedy muž neschopný lháti a nemoudrý by nebyl lživý.

Hipp. Je tomu tak.

Sókr. Mohoucný je tedy každý, kdokoli dělá, cokoli chce,

c tehdy, kdykoli chce; nemyslím toho, komu brání nemoc nebo některá z takových překážek, nýbrž jako ty jsi schopen, napsat mé jméno, kdykoli chceš, tak to myslím. Či snad ty nenazýváš schopným toho, kdokoli je v takovém stavu?

Hipp. Ano.

Sókr. Tak mi řekni, Hippio, ty přece jsi znalý počtů a početního umění?

Hipp. Dozajista, Sókrate.

Sókr. Tedy kdyby se tě někdo otázal, kolik je třikrát sedm set, ty bys rychleji a lépe než kdo jiný, kdybys chtěl, dovedl d o tom říci pravdu?

Hipp. Ovšemže.

Sókr. Zdalipak proto, že jsi v těchto věcech nejschopnější a nejmoudřejší?

Hipp. Ano.

Sókr. Zdalipak jsi toliko nejmoudřejší a nejschopnější, či také i nejlepší⁴⁴ v těch věcech, v kterých jsi nejschopnější a nejmoudřejší, totiž v počtářství?

Hipp. Arci, také nejlepší, Sókrate.

Sókr. Tedy ty bys dovedl nejschopněji říci o těchto věcech pravdu, že ano?

Hipp. To si myslím!

Sókr. A což říci o týchž věcech nepravdu? Odpověz mi, e Hippio, pěkně a důstojně, jako prve: kdyby se tě někdo otázal, kolik je třikrát sedm set, zdalipak bys ty nejlépe lhal a vždy tímž způsobem mluvil nepravdu o té věci, když bys chtěl lhát a nikdy nedávat pravdivou odpověď, či by byl schopen lépe lhát nežli ty, když bys chtěl, člověk neznalý počítání? Není 367 snad tomu tak, že neznalý by mnohokrát, i když by chtěl mluvit nepravdu, řekl bezděky náhodou pravdu, protože nemá vědění, kdežto ty, znalý, kdybys chtěl lhát, dovedl bys lhát stále tímž způsobem?

Hipp. Ano, tak se to má, jak ty pravíš.

Sókr. Zdalipak tedy lhář je lživý v ostatních věcech, avšak v čísle ne a stran čísel by neselhal?

Hipp. Při Diovi, i v čísle.

Sókr. Máme tedy tvrdit i to, Hippio, že některý člověk je b lživý v počtu a čísle?

Hipp. Ano.

Sókr. Kdo by to byl? Má-li být lživý, nemusí snad být u něho podmínka, jak jsi ty právě uznával, aby byl schopen lhát? Neboť kdo není schopen lhát, o tom bylo od tebe řečeno, jestliže se pamatuješ, že by nikdy nemohl být lživý.

Hipp. Však se pamatuji a bylo tak řečeno.

Sókr. Nuže neukázal ses prve ty nejschopnějším lhát o počtech?

Hipp. Ano, věru bylo řečeno i toto.

c *Sókr.* Zdalipak tedy jsi také nejschopnější mluvit pravdu o počtech?

Hipp. Ovšemže.

Sókr. Tak tedy tentýž člověk je nejschopnější mluvit nepravdu i pravdu o počtech; a to je ten, který je zdatný v těchto věcech, počtář.

Hipp. Ano.

Sókr. Nuže kdo jiný může být Hippio, lživý v počítání nežli ten zdatný? Neboť právě on je k tomu schopen; ten také je i pravdivý.

Hipp. Patrně.

d *Sókr.* Vidíš tedy, že tentýž člověk je v těch věcech lživý i pravdivý a že není pravdivý o nic lepší lživého? Vždyť přece to je týž člověk a nejsou to pravé opaky, jak ses ty prve domníval.

Hipp. Zde se ukazuje, že ne.

Sókr. Nuže chceš, abychom se podívali i jinam?

Hipp. Jestliže ty chceš.

Sókr. Jsi bezpochyby znalý i geometrie?

Hipp. Zajisté.

Sókr. Nuže, není tomu i v geometrii tak, že tentýž člověk je nejschopnější lhát i mluvit pravdu o obrazcích, totiž odborný geometr?

Hipp. Ano.

Sókr. A je v těchto věcech někdo jiný zdatný nežli tento?

Hipp. Jiný ne. e

Sókr. Není-li tedy dobrý a moudrý geometr k oběmu nejschopnější? A jestliže je vůbec někdo lživý stran obrazců, nebyl by to on, ten dobrý? Neboť tento je k tomu schopen, kdežto špatný, jak se ukázalo, je neschopen lhát; proto by nemohl být lživý, kdo není schopen lhát, jak jsme uznali.

Hipp. Tak jest.

Sókr. Tak tedy se podívejme ještě i na třetího, astronoma, kteréhož oboru jsi ty, jak myslíš, ještě více znalý než těch předcházejících. Pravda, Hippio? 368

Hipp. Ano.

Sókr. Není-li tomu právě tak i v astronomii?

Hipp. Pravděpodobně, Sókrate.

Sókr. Tedy i v astronomii, bude-li vůbec kdo lživý, bude lživý dobrý astronom, ten, který je schopen lhát. Vždyť ne ten, který je k tomu neschopen, to je totiž neznalec.

Hipp. Patrně tak.

Sókr. Tedy i v astronomii bude tentýž člověk pravdivý a lživý.

Hipp. Podobá se.

Sókr. Nuže tedy, Hippio, rozhlédni se takto volně po všech vědách, zdali tomu je někde jinak než takto. Vším způsobem b jsi ze všech lidí nejznalejší v největším počtu oborů, jak jsem tě já kdysi slyšel se chlubit, když jsi na náměstí u peněžnických stolů probíral svou rozsáhlou a záviděníhodnou moudrost. Právě jsi totiž, že jsi jednou přišel do Olympie, maje všechno, co jsi měl na sobě, uděláno vlastníma rukama; předně prsten – odtud jsi totiž začínal – který jsi měl, že byl tvůj výrobek, protože prý umíš vyrývat prsteny, i jiné pečetidlo že c

bylo tvůj výrobek i hřebílko a lahvička na olej,⁴⁵ které sis sám zhotovil; potom střevíce, které jsi měl na sobě, jsi prý sám ušil a svrchní roucho jsi utkal i suknici; a co se zdálo všem nejpodivnější a ukázkou největší umělosti, bylo, když jsi řekl, že pás suknice, který jsi měl, je jako jsou perské pásy z těch drahých a ten že jsi sám upletl; kromě toho že jsi tam měl u sebe básně, eposy, tragédie i dithyramby, a mnoho všelikých přednášek složených prózou; a že jsi tam přišel vynikaje nad ostatní také znalostí těch nauk, o kterých jsem já prve mluvil, i nauky o rytmech a harmoniích a o správnosti hlásek a kromě toho ještě velmi mnoho věcí, pokud se pamatuji; však jsem zapomněl, jak se podobá, tvé umění mnémonické,⁴⁶ v němž ty jsi podle svého mínění velmi proslulý; a myslím, že jsem zapomněl i velmi mnoho jiných věcí. Než jak pravím, podívej se i na své obory – však jich je dost – i na obory jiných a řekni mi, zdali nalezneš ve smyslu toho, co jsme společně uznali já a ty, že v některém je jeden člověk pravdivý a druhý lživý, odděleně od sebe a ne jeden a týž? Zkoumej to v které chceš dovednosti nebo prohnanosti nebo ať si to nazýváš, jak ti je libo; ale nenalezneš, příteli – neboť to není – však řekni!

Hipp. Ne, nemám, co bych řekl, Sókrate, aspoň ne tak hned.

Sókr. Ani nebudeš mít, jak se já domnívám; a jestliže já mám pravdu, pamatuješ se, Hippio, co nám vychází z té úvahy.

Hipp. Neuvědomuji si dobře, Sókrate, co myslíš.

Sókr. To proto, že nyní asi neužíváš svého mnémonického umění – patrně si totiž myslíš, že ho není potřebí – ale já tě upamatuji. Víš, že jsi řekl, že Achilleus je pravdivý, avšak Odysseus lživý a zchytralý?

Hipp. Ano.

Sókr. Nuže nyní jistě pozoruješ, že se ukázalo, že tentýž člověk je lživý i pravdivý, takže jestliže byl Odysseus lživý, stává se i pravdivým, a jestliže byl Achilleus pravdivý, stává se

i lživým, a nejsou si ti muži vespolek různí ani opační, nýbrž stejní; není-li pravda?

Hipp. Sókrate, ty vždycky splétáš nějaké takové řeči a vybíraje, co je v úvaze nejobtížnější, toho se držíš, dotýkaje se na tom nějaké maličkosti, a nezápasíš s celou věcí, o které se mluví. Tak i nyní, budeš-li si přát, dokáží ti mnoha důkazy a dostatečně obsažnou řečí, že Homér vylíčil Achillea lepším než Odyssea a nelhavým, avšak tohoto obmyslným a prolhaným a horším Achillea. A jestliže chceš, ty zase, stav řeč proti řeči, že ten druhý je lepší; a tito zde tak spíše poznají, který z nás mluví lépe.

Sókr. Hippio, já ti neupírám, že bys nebyl moudřejší nežli já; ale já mám vždycky zvyk, kdykoli někdo něco mluví, dávat pozor, zvláště když se mi zdá, že je řečník moudrý, a z touhy pochopit, co mluví, vyptávám se ho a znova rozvažuji a srovnávám jeho výpovědi, abych je pochopil; pakli však se mi zdá řečník chatrným, ani se ho nedotazuji ani mi nezáleží na tom, co mluví. A podle toho poznáš, které já pokládám za moudré; nalezneš totiž, že se zájmem lpím na slovech takového muže a vyptávám se ho, abych se něčemu naučil a získal nějaký prospěch. Tak i nyní jsem si za tvé řeči uvědomil, že ve verších, které jsi ty prve uváděl, abys ukázal, že Achilleus se obrací k Odysseovi jako k mluvkoví, se mi zdá divné, jestliže ty máš pravdu, že Odyssea, toho zchytralce, nikde není vidět, že by selhal, kdežto Achilleus se jeví podle tvého výrazu zchytralým; jistě aspoň lže. Když totiž napřed řekl ty verše, které jsi i ty prve uvedl.

*vždyť jak Hádova brána se taký člověk mi hnusí,
který jiného cos má na mysli, jiné však řekne,*

o něco později praví, že by se ani nedal přemluvit od Odyssea a Agamemnona, ani že by vůbec nezůstal u Troje, nýbrž, jak praví

*Dia a i druhé bohy hned za jitra obětí poctím,
dobře si zásobím lodi a potom je na moře stáhnou.
Uzříš, budeš-li chtít a jestli ti záleží na tom,
na rybném Helléspontu mé koráby s úsvitem plouti,
uvidíš lodníky mé, jak horlivě mávají vesly.
Jestliže Zemětrās slavný mi šťastné dopřeje plavby,
mohl bych třetí už den být ve Fthii, hrudnaté zemi.⁴⁷*

A ještě dříve předtím řekl Agamemnonovi spílaje mu:

*Ted' však do Fthie půjdu, vždyť mnohem bude mi lépe
domů na křivých lodích se navrátit – nemám už chuti,
když mám beze cti být, jen jmění a statky ti shánět.⁴⁸*

Toto řekl jednou před veškerým vojskem a podruhé ke svým druhům, ale přesto ho nikde není vidět, ani že by byl udělal přípravy, ani že by byl počal stahovat lodi na moře k odplutí domů, nýbrž velmi upřímně ukazuje, jak málo dbá, aby mluvil pravdu. Nuže, Hippio, já jsem ti na začátku dal tu otázku, jsa v nejistotě, který z těchto obou mužů je od básníka vyličen jako lepší, a domnívaje se, že oba jsou nejlepší a že je těžko rozhodnout, který z nich je lepší i ve lži a v pravdě i v ostatní zdatnosti; neboť oba dva jsou si i v této věci podobni.

Hipp. To proto, že je nepozoruješ dobře, Sókrate. Neboť co mluví Achilleus nepravdu, je vidět, že to nelže z úmyslu, nýbrž bezděčně, protože byl pohromou vojska přinucen zůstat a pomoci; avšak co Odysseus, dobrovolně a z úmyslu.

Sókr. Klameš mě, nejmilejší Hippio, a sám napodobuješ Odyssea.

371 *Hipp.* Nikoli, Sókrate; co to myslíš a jak?

Sókr. Že tvrdíš, že Achilleus nelhal z úmyslu. On přece byl vedle svého mluvkaření do té míry šejdíř a obmyslník, jak ho vyličil Homér, že je vidět, jak si více než Odysseus zakládá na snadnosti, s jakou před ním zakrývá své chlubivé mluvení, a to

tak, že se před ním opovážoval sám sobě odporovat a Odysseus to nepozoroval; aspoň, jak je vidět, nic mu Odysseus neřekl, co by ukazovalo, že pozoroval jeho lhaní.

Hipp. Která to slova myslíš, Sókrate?

Sókr. Nevíš, že o něco později po tom, co řekl Odysseovi, že hned za jitra odpluje, Aiantovi zase praví, že neodpluje, a mluví jinak?

Hipp. Kde to?

Sókr. Ve verších, kde praví:

*Vůbec nebudu dřív mít na péči krvavou válku,
dokavad slavný Hektór, syn Priama, chrabrého reka,
ke stanům Myrmidonů a k dutým nepřijde lodím,
vraždě argejské muže, a lodi jim nespálí ohněm.
Avšak před mým stanem a před mým korábem černým
zajisté Hektór, jak míním, byť dychtiv, se boje už zdrží.⁴⁹*

a tu, Hippio, sotva se domníváš, že syn Thetidin a odchovanec velemoudrého Cheiróna je tak zapomnětlivý, že kdežto málo předtím laje prázdným mluvčům nejhorším způsobem, hned potom sám tvrdí Odysseovi, že odpluje pryč, avšak Aiantovi, že zůstane; nemyslíš spíše, že to dělá obmyslně a v domnění, že Odysseus je člověk zaostalý a že ho právě tímto chytráctvím a lhaním předstihne?

Hipp. Mně se tak nezdá, Sókrate; naopak on řekl Aiantovi něco jiného než Odysseovi, když z dobromyslnosti změnil v této věci své mínění; avšak Odysseus, i když mluví pravdu, mluví vždy obmyslně, a kdykoli lže, právě tak.

Sókr. Je tedy, jak se podobá, Odysseus lepší než Achilleus.

Hipp. To přece naprosto ne, Sókrate.

Sókr. Což se prve neukázalo že kdo lžou úmyslně, jsou lepší nežli ti, kdo bezděčně?

Hipp. A jak by také, Sókrate, byť ti, kdo úmyslně křivdí a úmyslně zosnují pletichy a provedou zlé věci, lepší nežli ti, kdo

to udělají bezděčně? Těmto se namnoze dostává odpuštění, jestliže někdo nevědomky ukřivdí nebo selže nebo udělá něco jiného zlého. Také zákony jsou přece mnohem přísnější k těm, kdo úmyslně páchají zlé věci a lžou, nežli k provinilcům bezděčným.

- b *Sókr.* Vidiš, Hippiu, že já mám pravdu, když říkám, že se zájmem lpím na otázkách dávaných moudrým? A skoro se zdá, že toto je má jediná dobrá vlastnost, kdežto ostatní jsou velmi špatné; neboť co se týče stavu skutečných věcí, jsem zmaten a nevím, jak to s nimi je. Dostatečným důkazem toho je, že kdykoli se setkám s někým z vás, kteří jste proslulí svou moudrostí a kterým jsou svědky moudrosti všichni Hellénové, vychází o mně najevo, že nic nevím; vždyť takřka o ničem nemám totéž mínění jako vy. A přece jaký může být větší důkaz nevědomosti, nežli když se někdo různí od moudrých mužů? Mám pak tuto jednu zvláštní dobrou vlastnost, která mě zachraňuje: nestydím se totiž dát se poučovat, nýbrž se vyptávám a dotazuji a jsem velmi vděčen odpovídajícímu a ještě nikdy jsem nikomu nezůstal dlužen dík. Neboť ještě nikdy jsem nezapřel, když jsem se o něčem poučil, děláje, jako by ten poznatek byl můj vlastní nález; naopak veleším toho, kdo mě poučil, jako moudrého muže a dávám najevo, čemu jsem se od něho naučil. Tak
- d také i nyní nesouhlasím s tebou v tom, co ty mluvíš, nýbrž velmi silně se různím; a to se děje, jak dobře vím, mou vinou, protože jsem takový, jaký jsem, abych o sobě neřekl něco horšího. Mně se totiž zdá, Hippiu, že tomu je zcela naopak, než jak ty pravíš: že ti, kdo úmyslně a ne bezděčně škodí lidem a křivdí a lžou a klamou a chybují, ti že jsou lepší nežli ti, kdo to dělají bezděčně. Někdy ovšem se mi zdá také opak toho a nejistě v tom bloudím, patrně pro svou nevědomost; avšak
- e nyní mě v tuto chvíli obešel jakoby záchvat a ti, kdo v něčem úmyslně chybují, se mi zdají lepšími nežli ti, kdo bezděčně. Vinu toho nynějšího stavu dávám předešlým úvahám, jež způ-

sobily, že se nyní v tuto chvíli ti, kdo bezděčně dělají některé z těch věcí, zdají horšími, nežli kdo úmyslně. Nuže prokaž mi laskavost a buď ochoten vyléčit mou duši; vždyť zbavíš-li mi duši nevědomosti, způsobíš mi mnohem větší dobro, než kdybys zbavil tělo nemoci. Tu jestliže chceš mluvit dlouhou řeč, pravím ti napřed, že bys mě nevyléčil – neboť bych tě nemohl sledovat – avšak jestliže mi chceš odpovídat jako prve, velice mi prospěješ, a jak myslím, nebude to ani tobě na škodu. A právem bych volal na pomoc i tebe, synu Apémantův;⁵⁰ neboť ty jsi mě vybídl, abych rozmlouval s Hippiau, a nyní, nebude-li Hippias chtít mi odpovídat, pros ho za mne!

Eud. Však myslím, Sókrate, že Hippias nijak nebude potřebovat naší prosby; vždyť nic takového neprohlásil, nýbrž naopak, že by se nevyhnul otázkám žádného muže. Pravda, Hippiu? Neříkal jsi to?

Hipp. Zajisté; ale Sókratés, Eudiku, vždycky působí zmatky v řečech a podobá se jakoby člověku zlomyslnému.

Sókr. Nejdraší Hippiu, já to nedělám úmyslně – neboť to bych musel být podle tvé řeči moudrý a silný – nýbrž bezděky, a proto mi odpusť; vždyť zase tvrdíš, že se má odpouštět tomu, kdo činí zlé bezděky.

Eud. A neodmítej, Hippiu, nýbrž i kvůli nám i pro to, co jsi řekl dříve, odpovídej, nač se tě bude tázat Sókratés.

Hipp. Nuže budu odpovídat, když mě ty prosíš. Nuže taž se, co chceš!

Sókr. Tedy já silně toužím, Hippiu, prozkoumat věc, o které jsme právě mluvili, kdo jsou lepší, zdali ti, kteří chybují úmyslně, či kteří bezděčně. Tu si myslím, že by toto byla nejsprávnější cesta k tomu zkoumání. Nuže odpověz: nazýváš někoho dobrým běžcem?

Hipp. Zajisté.

Sókr. I špatným?

Hipp. Ano.

Sókr. Dobrý je bezpochyby ten, který dobře běží, a špatný, který špatně?

Hipp. Ano.

Sókr. Který běží pomalu, běží asi špatně, a který rychle, dobře?

Hipp. Ano.

Sókr. Tedy při běhu a běžení je rychlost věc dobrá, avšak pomalost špatná?

Hipp. Jak by nebyla?

Sókr. Nuže kdo je lepší běžec, ten kdo úmyslně běží pomalu, či ten, kdo bezděčně?

Hipp. Kdo úmyslně.

Sókr. A běžet, není to něco dělati?

Hipp. Ovšem že je.

Sókr. Jestliže pak dělati, ne snad také konati nějaké dílo?

Hipp. Ano.

Sókr. Tedy kdo špatně běží, vykonává v běhu špatné a ošklivé dílo?

Hipp. Špatné, jak by ne?

Sókr. A špatně běží ten, kdo běží pomalu?

Hipp. Ano.

Sókr. Tedy dobrý běžec koná toto špatné a ošklivé dílo úmyslně, avšak špatný bezděčně?

Hipp. Podobá se.

Sókr. Při běhu je tedy horší ten, kdo koná špatnou věc bezděčně, nežli ten, kdo úmyslně?

Hipp. Při běhu ano.

374 *Sókr.* A co při zápolení? Který zápasník je lepší, ten, který padá úmyslně, či ten, který bezděčně?

Hipp. Ten, který úmyslně, jak se podobá.

Sókr. A je při zápolení horší a ošklivější padat či povalovat?

Hipp. Padat.

Sókr. Tedy i při zápolení je ten, kdo koná špatnou a ošklivou věc úmyslně, lepší zápasník, než který ji koná bezděčně.

Hipp. Podobá se.

Sókr. A co při všech ostatních tělesných výkonech? Není-li pravda, že kdo je tělesně zdatnější, dovede konat obojí výkony, i silné i slabé, i ošklivé i krásné? Takže kdykoli ten, kdo je tělesně zdatnější, koná tělesné výkony špatné, koná je úmyslně, a kdo špatnější, bezděčně?

Hipp. Podobá se, že tomu tak jest i při výkonech síly.

Sókr. A jak co se týče půvabnosti v pohybech, Hippio? Nenáleží lepšímu tělu dělat ošklivé a špatné pohyby úmyslně, kdežto horšímu bezděčně? Či jak se ti zdá?

Hipp. Takto.

Sókr. Tedy i nepůvabnost, která je úmyslná, patří ke zdatnosti těla, která však bezděčná, k jeho špatnosti.

Hipp. Patrně.

Sókr. A co myslíš o hlasu? Který pokládáš za lepší, ten, který úmyslně zpívá falešně, či ten, který to dělá bezděčně?

Hipp. Ten, který úmyslně.

Sókr. A ten, který to dělá bezděčně, za horší?

Hipp. Ano.

Sókr. Měl bys raději dobré věci či špatné?

Hipp. Dobré.

Sókr. Zdalipak bys tedy raději měl nohy úmyslně kulhající, či bezděčně?

Hipp. Úmyslně.

Sókr. A není snad kulhavost špatnost a nepůvabnost?

Hipp. Ano.

Sókr. A což slabozrakost, není to špatnost očí?

Hipp. Ano.

Sókr. Které bys tedy chtěl mít oči a s kterými bys chtěl žít? Kterými člověk úmyslně špatně vidí a má zrakové klamy, či kterými bezděčně?

Hipp. Kterými úmyslně.

Sókr. Tedy ze svých ústrojí pokládáš ze lepší ty, která konají úmyslně špatné výkony, nežli ty, které bezděčně?

Hipp. Zajisté.

Sókr. Tedy o všech ústrojích, jako jsou i uši a nos a ústa a všechna čidla, platí jedna zásada, že ta, která konají špatné výkony bezděčně, jsou jakožto špatná nežádoucí, kdežto ta, která to dělají úmyslně, jakožto dobrá žádoucí.

Hipp. Mně se tak zdá.

Sókr. A co nástroje? S kterými je lépe mítí společenství, s těmi, kterými člověk koná špatné výkony úmyslně, či s těmi, kterými bezděčně? Například které kormidlo je lepší, to, kterým někdo bude špatně řídit loď bezděčně, či to, kterým úmyslně?

Hipp. Kterým úmyslně.

Sókr. Není tomu právě tak i s lukem, s lyrou, s píšťalami a se všemi ostatními nástroji?

Hipp. Máš pravdu.

375 *Sókr.* A což, je lépe mít duši koně,⁵¹ při které člověk bude špatně jezdit úmyslně, či takovou při které bezděčně?

Hipp. Při které úmyslně.

Sókr. Je tedy lepší.

Hipp. Ano.

Sókr. Tedy při lepší duši koně by dělal špatné výkony této duše úmyslně, avšak úkony špatné duše bezděčně?⁵²

Hipp. Ovšemže.

Sókr. Ne snad také i když jde o psa a všechna ostatní zvířata?

Hipp. Ano.

b *Sókr.* A což, je lépe mít duši člověka střelce, která se úmyslně chybuje cíle, či tu, která bezděčně?

Sókr. Není snad tato také lepší ke střelectví?

Hipp. Ano.

Sókr. Tedy také duše, která chybuje bezděčně, je horší než ta, která úmyslně?

Hipp. Při střelectví ano.

Sókr. A co v lékařství? Není snad lékařštější ta, která koná zlé věci tělům úmyslně?

Hipp. Ano.

Sókr. Tato je tedy v tomto umění lepší než ta, která to dělá neúmyslně.

Hipp. Lepší.

Sókr. A co duše hudebničtější ve hře na kitharu a v pískání na aulos, a co se týče všech ostatních oborů umění a věd, c není-li pravda, že ta lepší koná špatné a ošklivé výkony úmyslně a úmyslně chybuje, kdežto ta horší bezděčně?

Hipp. Patrně.

Sókr. Však jistě asi bychom raději měli takové duše otroků, které chybují a konají špatné věci úmyslně, jakožto lepší k těm výkonům, nežli takové, které to dělají bezděčně.

Hipp. Ano.

Sókr. A co svou vlastní duši bychom si nepřáli mít co nejlepší?

Hipp. Ano.

Sókr. Nebude tedy lepší, jestliže bude konat zlé věci a chyb d obovat úmyslně, nežli jestliže to bude dělat bezděčně?

Hipp. Avšak, Sókrate, to by bylo jistě neslýchané, jestliže úmyslně křivdící budou lepší, než bezděčně.

Sókr. Ale patrně jsou, podle toho, co bylo řečeno.

Hipp. Mně to není patrné.

Sókr. Já jsem myslel, Hippio, že se to i tobě ukázalo. Avšak odpověz ještě: není snad spravedlnost buď nějaká mohoucnost⁵³ nebo nějaké vědění nebo obé? Či nemusí být spravedlnost nutně jedna z těchto věcí?

Hipp. Ano.

Sókr. Jestliže je spravedlnost mohoucnost duše, není snad e schopnější duše spravedlnější? Vždyť se nám, tuším, ukázalo, nejmilejší přáteli, že taková je lepší.

Hipp. Ano, ukázalo se.

Sókr. A co jestliže je vědění? Není pak moudřejší duše spravedlivější a nevědomější nespravedlivější?

Hipp. Ano.

Sókr. A co jestliže obé? Není pak spravedlivější ta, která má obé, vědění i mohoucnost, a nevědomější nespravedlivější? Nemusí tomu tak být?

Hipp. Patrně.

376 *Sókr.* Nuže neukázalo se, že tato schopnější a moudřejší je lepší a lépe dovede dělat obé, i krásné i ošklivé, ve všelikém konání?

Hipp. Ano.

Sókr. Kdykoli tedy koná věci ošklivé, koná je úmyslně svou mohoucností a svým uměním; to jsou, jak patrně, věci spravedlnosti, buď obé nebo jedno z nich.

Hipp. Podobá se.

Sókr. A křivditi jest dělat zlé věci, nekřivditi pak dobré.

Hipp. Ano.

Sókr. Není-li tedy pravda, že schopnější a lepší duše, kdykoli křivdí, bude křivdit úmyslně, kdežto špatná bezděčně?

Hipp. Patrně.

b *Sókr.* Není-li dobrý muž ten, který má dobrou duši, a zlý ten, který má zlou?

Hipp. Ano.

Sókr. Tedy dobrému muži náleží křivdit úmyslně, zlému pak bezděčně, ač jestliže má dobrý dobrou duši.

Hipp. Však jistě má.

Sókr. Tedy člověk úmyslně chybuje a dělající věci ošklivé a nespravedlivé, ač jestliže je někdo takový, nebyl by, Hippio, nikdo jiný než člověk dobrý.

Hipp. Nevím, Sókrate, jak bych ti toto připustil.

c *Sókr.* Ani já nevím, jak bych to sobě připustil, Hippio; ale z naší úvahy se nám to musí, aspoň nyní, takto ukazovat. Avšak jak jsem ti dříve pravil, já v tom bloudím sem a tam a nikdy se

mi nezdá totéž. A že já bloudím nebo jiný neodborník, není nic divného; pakli však budete bloudit i vy moudří, to již bude hrozné i pro nás, jestliže ani když přijdeme k vám, neustaneme ve svém bloudění.